

IBDIS

We know
books

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PEIU, MARIA

Limba română pentru gimnaziu: Sintaxa propoziției/

Maria Peiu. - Deva: Emia, 2003 (Gimnazium)

Bibliogr.

ISBN 973-8163-49-2

811.135.1 (075.34)

Coordonator: **prof. Ladislau Daradici**

Copyright © 2003 by **Maria Peiu**

Copyright © 2003 by **Editura Emia**

Tehnoredactare: Iuliana T.

Editura EMIA
Str. Mareșal Averescu, Bl. 20, parter
2700 - DEVA
Tel./Fax 0254 230246
E-mail: edituraemia@email.ro
Director: Paulina Popa

Maria Peiu

LIMBA ROMÂNĂ

Sintaxa propoziției

♦ pentru gimnaziu ♦

Editura EMIA
2003

Cuprins

Sintaxa propoziției	5
Subiectul	14
Predicatul	21
Atributul	36
Complementul	50

SINTAXA PROPOZIȚIEI

Sintaxa propoziției este partea gramaticii care studiază regulile privitoare la îmbinarea cuvintelor în propoziții.

Propoziția este o comunicare, cu înțeles deplin, făcută cu un singur predicat.

De regulă predicatul este exprimat:

*Ziua bună de dimineață **se cunoaște**.*

Există și propoziții cu predicatul subînțeles:

*La așa cap, așa căciulă. (La așa cap **e bună** o așa căciulă.)*

- Cine lipsește?

- Ionel. (**Lipsește** Ionel.)

- De unde vii?

- De la școală. (**Vin** de la școală.)

Părțile de propoziție sunt cele mai mici unități sintactice. Ele pot fi clasificate în:

1. principale: subiectul și predicatul;

2. secundare: atributul și complementul.

Raporturile sintactice în propoziție – sunt legăturile care se stabilesc între cuvinte

în timpul comunicării.

We know

1. Raportul de interdependență este un raport specific, stabilit numai între subiect și predicat.

Subiectul este partea principală de propoziție despre care se spune ceva cu ajutorul predicatului.

Predicatul arată ce face, cum este, cine este, ce este subiectul.

Elevii învață.

Cine învață? → *elevii* = subiect, arată cine face acțiunea de *a învăța*;

Ce fac elevii? → *învață* = predicat verbal, arată ce face subiectul *elevii*.

2. Raportul de coordonare se stabilește între:

a) părți de propoziție de același fel:

Merii, perii, prunii înfloriseră. (termenii subiectului multiplu)

El este înalt, dar grasuț. (nume predicativ multiplu)

Scrii versuri sau proză? (complemente directe)

Au trecut zilele reci și posomorâte. (atribute adjectivale)

b) părți de propoziție diferite:

Merge oriunde și oricând. (complement circumstanțial de loc și complement circumstanțial de timp)

c) o parte de propoziție și o propoziție subordonată cu aceeași funcție:

*Să între acuzatul¹ / și cine îi este martor.*² / (subiect + propoziție subordonată subiectivă)

Mijloace de realizare a raportului de coordonare:

a) **juxtapunerea**, marcată prin virgulă:

Trec mereu mașini albe, roșii, albastre.

b) **joncțiunea**, realizată prin conjuncții și locuțiuni conjuncționale coordonatoare:

♦ **copulative**: *și, nici, precum și;*

E deștept și cuminte.

N-am nici pix, nici creion.

A scris versuri, precum și proză.

♦ **disjunctive:** sau, ori, fie;

Sosesc azi **sau** mâine.

Răspunde ori el, ori ea.

♦ **adversative:** dar, iar, însă, ci;

Scrie repede, dar urât.

Nu sta aici, ci dincolo.

♦ **conclusive:** deci, așadar, prin urmare;

A devenit director, deci șef.

3. **Raportul de subordonare** – între un element subordonat (atribut, complement) și termenul lui regent.

Moduri de realizare a raportului de subordonare:

a) **flexiunea** – un cuvânt își schimbă forma pentru a intra în relație cu un alt cuvânt:

Iubesc **adevărul**. (C.d. + verb)

Le-am răspuns **elevilor**. (C.i. + verb)

Răspunsul **prietenului** meu e corect.

(A.s.g.+substantiv)

b) **acordul** – în cazul adjectivelor și al

altor părți de vorbire cu valoare adjectivală, cu funcția de atribut adjectival:

Am auzit un cântec **minunat**.

(A.adj.+subst.)

Iubesc școala **aceasta**. (A.adj.+subst.)

Amândouă echipele luptă corect.

(A.adj.+subst.)

Par oameni **învățați**. (A.adj.+subst.)

Valuri **spumegânde** loveau țărmul.

(A.adj.+subst.)

c) **joncțiunea** – prin prepoziții și locuțiuni prepoziționale pentru cazurile acuzativ, genitiv, dativ:

Discută **cu profesorul său**. (Ci+vb)

A sosit **o dată cu mine**. (Cct+vb)

Locuiește **deasupra unei farmacii**.

(Ccl+vb)

Vor sosi **în preajma sărbătorilor**.

(Cct+vb)

Se comportă **asemenea părinților**.

(Ccm+vb)

Mașina din fața lor e nouă. (A.s.p.+s)

Clasificarea propozițiilor

I. După scopul comunicării

1. Propoziții enunțiative – comunică (enunță) ceva despre un obiect, fenomen, exprimând un fapt real, o dorință sau posibilitatea realizării unei acțiuni.

Propozițiile enunțiative se pot clasifica în:

a) **enunțiative propriu-zise** – se construiesc cu modurile indicativ și conjunctiv:

Vom sosi pe înserat.

Copiii știu să vorbească corect.

b) **enunțiative optative** – se construiesc cu modurile condițional-optativ și conjunctiv:

Aș dori o înghețată.

Să fi fost lângă el, l-aș fi ajutat.

c) **enunțiative imperative** – se construiesc cu modurile imperativ sau conjunctiv cu valoare imperativă:

Gândește-te bine!

Să nu te mai văd!

2. Propoziții interogative – cer informații despre ceva sub formă de întrebare.

Ele se clasifică în:

a) **interogative propriu-zise**:

Cine lipsește?

Unde ați pus creta?

Când vă întoarceți?

b) **interogative optative**:

Ai cumpăra această carte?

Ai merge la spectacol?

II. După alcătuire (structură):

1. simple – sunt alcătuite din:

a) **predicat + subiect**:

Vine ploaia. (S.s.+P.vb)

Elevii și elevele ascultă. (S.m.+P.vb)

Vremea este frumoasă. (S+PN)

Școala este nouă și frumoasă. (S+PN cu NP.m)

b) **numai din predicat**:

Plouă. Am învățat. Sunt fericit.

c) numai din subiect:

- *Cine lipsește azi?*

- *Popescu.*

We know
books

2. dezvoltate – au în cuprinsul lor, pe lângă subiect și predicat, și părți secundare de propoziție (atribut și complement):

În vacanța de vară mergem la mare.

(C+A+P+C)

Colega mea învață bine. (S+A+P+C)

Mașina lui este nouă. (S+A+P)

Ne întâlnim după spectacol. (P+C)

Atenție!

Propozițiile dezvoltate pot fi formate numai din atribut și complement:

- *Unde mergi?*

- *La teatru.* (C.c.l.)

- *La ce te gândești?*

- *La examen.* (C.i.)

- *Ce filme îți plac?*

- *De acțiune.* (A.s.prep.)

III. După formă (aspectul verbului)

1. afirmative – verbul este la forma afirmativă:

Mașina pornește greu.

2. negative – verbul este la forma negativă:

*Mașina **nu** pornește greu.*

Atenție!

Sunt negative numai propozițiile în care este negat verbul (predicatul):

*De aici **nu se vede** nimic.*

*Nimic **nu este** veșnic.*

Adverbul **nu** poate nega și alte părți de propoziție (subiect, nume predicativ, complement); în acest caz, propoziția este afirmativă:

***Nu el** a spart geamul. (nu el = S)*

***Nu pe tine** te aștept. (pe tine = C.d.)*

***Nu de tine** mă tem eu. (de tine=C.i.)*

***Nu azi**, ci ieri te-am căutat. (azi = C.c.t.)*

*El este **nu** **serios**, ci foarte **serios**. (serios = NP)*